

послуг учасникам освітнього процесу навчально-виховним закладом, то про якість освіти свідчить насамперед її відповідність освітньому стандарту, проте одні педагоги вбачають показники "якості освіти" у кількості виставлених учням позитивних оцінок, інші – у розвитку особистості дитини. З точки зору інноваційної педагогіки новою якістю освіти є належна якість не лише навчання, а й виховання, ступінь розвиненості особистості людини, яка навчається, її підготовленості до продовження навчання, самостійного життя. Вимоги до якості освіти змінюються з розвитком нових технологій, систем комунікацій, ускладненням соціальних зв'язків, одним із найважливіших засобів забезпечення якої є інноваційність освітнього пошуку, що означає:

- відкритість вихователя до діалогічної взаємодії з вихованцями, яка передбачає рівність психологічних позицій обох сторін;

- відкритість культурі й суспільству, яка виявляється у прагненні педагога змінити дійсність, дослідити проблеми та обрати оптимальні способи їх розв'язання;

- відкритість свого «Я», власного внутрішнього світу, тобто організація такого педагогічного середовища, яке сприяло б формуванню і розвитку образу «Я» [4].

Отже, в сучасних умовах розвитку суспільства, в умовах реформування освітньої галузі, на ринок освітніх послуг швидкими темпами впроваджується нова інноваційна технологія соціального партнерства, яка допомагає сучасному учневі реалізувати себе в суспільстві, гідно презентувати свою особистість на ринку праці в нашій державі та за її межами, оволодіння принципами якої позитивно впливає на формування важливих якостей сучасної молоді та на розвиток соціуму і формування нової української нації в європейській спільноті.

Література

1. Енциклопедія освіти / АПН України ; гол. ред. В. Г. Кремень. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.

2. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. – 2016. – 36 с. – Режим доступу: novashkola@mon.gov.ua.

3. Радкевич В. Принципи модернізації професійно-технічної освіти [Електронний ресурс] / В. Радкевич // Порівняльна професійна педагогіка. – 2012. – №1. – С. 9.

4. Химинець В. В. Інновації в початковій школі / Химинець В. В., Кірик М. Ю. – Тернопіль: Мандрівкць, 2012. – 312 с.

5. Ящук І. П. Основи соціального партнерства в навчально-виховному закладі у творчій спадщині В. Сухомлинського / І. П. Ящук // Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В. О. Сухомлинського. Сер. : Педагогічні науки. – 2014. – Вип. 1.46. – С. 176–180. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmdup_2014_1.46_35

УДК 1(091)(470):930.1

Білавич Г. В., Савчук Б. П.

РИТОРИЧНА КУЛЬТУРА ЯК СКЛАДНИК ПРОФЕСІОГРАМИ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА

Постановка проблеми. Перебудова вищої школи передбачає виведення вищої освіти на світовий рівень, а тому торкається багатьох проблем, серед яких чільне місце належить проблемі формування висококваліфікованих педагогічних кадрів які б майстерно володіли усною переконуючою комунікацією – ораторським мистецтвом. Виховання культури риторичної особистості вчителя – випускника вишу – базується на головних принципах педагогіки, риторики, психології, мистецтва.

Аналіз останніх досліджень. Проблема формування риторичної культури

особистості належить до числа недостатньо розроблених у педагогічній науці, попри те, що дотичні до нашої теми питання перебувають у полі зору українських учених, авторів посібників із риторики: Я. Білоусової, М. Захарійчук, І. Зязюна, А. Капської, Н. Колотилова, Л. Мацько, В. Науменко, Г. Сагач, А. Уварової та ін.

Мета статті – проаналізувати зміст риторичної підготовки майбутніх педагогів.

Виклад основного матеріалу. Риторичну культуру майбутнього вчителя вчені слушно розглядають як неодмінний складник його професіограми [3, с. 4]. Утім, сьогоднішня система вищої педагогічної освіти несправедливо мало уваги відводить формуванню риторичних умінь і навиків майбутніх освітян. За результатами нашого дослідження (2012/2015 н. р.; було охоплено близько чотирьохсот студентів педагогічного факультету ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»), 80 % респондентів визнали, що недостатньо володіють мистецтвом публічного виступу; 94 % осіб зазначили, що відчують страх перед аудиторією, 95 % назвали себе «папірцевими ораторами», а всі 100 % респондентів заявили, що воліли б вивчати риторику. Це пояснюємо насамперед тим, що риторика не вивчається як навчальний предмет у виші (за винятком студентів спеціальності «Соціальна педагогіка». – Г. Б.). Завдання курсу «Основи риторики і красномовства» – гармонійно розвивати творчу особистість студента, його мовленнєву культуру; ознайомити студентів із законами риторики як науки, основними жанрами риторики, спрямованої на розвиток мисленнєво-мовленнєвої діяльності оратора; підвищувати ораторську культуру студентів; ознайомити студентів з найкращим надбанням ораторського мистецтва минувшини і сучасності; формувати полемічну майстерність студента-оратора [1, с. 3–4; 2].

Основний зміст курсу «Основи риторики і красномовства» становлять теми: Риторика як наука і навчальна дисципліна. Риторика і ораторське мистецтво. Культура мовлення оратора як складник його професіограми. Поняття про літературну мову. Норми сучасної літературної мови. Жанри ораторського мистецтва. Монологічне й діалогічне красномовство. Інвенція. Диспозиція. Елокуція. Елоквенція. Меморія. Акція. Розвиток риторики за доби античності. Розвиток риторики в Україні. Він складається з лекційної та практичної частин, самостійної роботи студентів, спрямованої на опанування практичної риторики.

У результаті вивчення дисципліни студенти повинні: знати історію риторики, творчі надбання ораторів Древньої Греції, Риму, золотослів України; становлення і розвиток ораторського мистецтва; закони риторики (організація і управління мисленнєво-мовленнєвою діяльністю); оволодіти риторичною термінологією, теоретичними засадами практичної риторики (поняття про усний публічний виступ; риторичний образ; професіограму оратора; мовленнєву культуру промовця; полемічне мистецтво; основні жанри ораторського мистецтва). Окрім цього, студенти мають уміти вести розгорнутий монолог з фахової проблематики; володіти всіма жанрами ораторського мистецтва; опанувати полемічне мистецтво; виробити власний ораторський стиль; виголошувати промову з використанням невербальних засобів впливу на аудиторію; чинити риторичний аналіз тексту; застосовувати численні прийоми виразності при підготовці тексту промови.

Метою курсу «Основи риторики і красномовства» є забезпечення майбутніх педагогів необхідними знаннями з риторики, риторичними навичками та уміннями, розвиток їх мисленнєвих, мовленнєвих та комунікативних здібностей, виховання риторичної культури. Оволодіння риторикою – професійно необхідне завдання для майбутніх педагогів, оскільки в основі їхньої діяльності лежить комунікація. Ураховуючи своєрідність риторики як науки, якій властивий певний універсалізм, її

розглядаємо як модель, каркас, який можна наповнити різним предметним змістом. Від цього останній актуалізується, вибудовується в систему й отримує найбільш корисний ефект від своєї реалізації, оскільки керована мисленнево-мовленнєва діяльність дозволяє майбутньому педагогові в будь-якій ділянці професійної діяльності найоптимальніше викласти предмет мовлення, у результаті чого досягається високий рівень його розуміння слухачами. Отже, риторичні вміння становлять необхідний складник професіограми майбутнього педагога.

Тому велику увагу при організації самостійної роботи студентів звернено на практичну риторичну, зокрема дібрано низку тих завдань і вправ, які спрямовані на формування ораторських навиків студентів. Акцентовано також на вміннях вести діалог, полілог, аргументовано дискутувати, володіти мовними формулами спілкувального етикету, володіти нормами сучасної української літературної мови, тобто наголос робиться на формуванні мовленнєвої культури оратора. Це, так би мовити, мовностилістичний аспект вивчення дисципліни. Безпосередньо риторичний аспект спрямований на формування умінь влаштовувати публічну промову, вести ділову розмову, співбесіду (зокрема з працедавцем), уміти проводити різні види суперечок (дискусію, диспут, полеміку, дебати, круглий стіл тощо). Велику увагу звернено на вміння готувати різні види промов (академічні, мітингові, епідейктичні тощо) і виголошувати їх перед аудиторією; уміти здійснити самоаналіз власної промови та риторичний аналіз будь-якої публічної промови, урешті, давати риторичну оцінку продукту мисленнево-мовленнєвої діяльності. Наріжне завдання самостійної роботи – опанування студентами навичок публічного мовлення, навчання раціональної мовленнєвої поведінки в найрізноманітніших ситуаціях спілкування, володіння вміннями будувати промови в усьому жанровому розмаїтті, що передбачає якнайповнішу реалізацію творчості студентів, носить елементи науково-дослідницької діяльності. Самостійна робота є важливим чинником засвоєння студентом лекційного матеріалу та основним засобом формування умінь і навичок продукувати ораторські промови, виголошувати їх.

Висновки. Отже, вивчення курсу «Основи риторики і красномовства» студентами педагогічних вишів розглядаємо як необхідну умову формування риторичної культури майбутнього педагога. Риторичну культуру трактуємо як неодмінний складник професіограми вчителя, оскільки вивчення риторики уможливить сформувати у студентів такі вміння: вести розгорнутий монолог (лекцію тощо) з фахової проблематики; вести ефективну, конструктивну бесіду на будь-яку тему з кола культурної, високоосвіченої людини; володіти полемічним мистецтвом, етичною культурою конструктивного діалогу та полілогу (диспут, полеміка, дискусія); володіти етикою оратора; виробити індивідуальний образ оратора, власний ораторський стиль; розуміти і виявляти риси національної специфіки виступів та риторичних текстів із скарбниці українського красномовства. Подальшого дослідження потребує проблема риторизації навчального процесу у вищій школі.

Література

1. Білавич Г. Основи риторики і красномовства / Галина Білавич. – Івано-Франківськ : НАІР, 2016. – 120 с.
2. Білавич Г. Самостійна робота із основ ораторського мистецтва / Галина Білавич. – Івано-Франківськ, 2009. – 45 с.
3. Сагач Г. Риторика / Галина Сагач. – К. : Основа, 2000. – 565 с.